

Biologie en ecologie van nachtvlinders

Tekst: Jeroen Voogd
& Dick Groenendijk
(De Vlinderstichting)

Jeroen Voogd is een fervent nachtvlinderaar en heeft een fascinatie voor rupsen en de verschillende levensstrategieën die nachtvlinders laten zien. Dick Groenendijk is coördinator van het nachtvlinderonderzoek van De Vlinderstichting. Samen gaan ze geregeld op pad op zoek naar nachtvlinders en in een nieuwe rubriek willen ze u kennis laten maken met nieuwe en onbekende nachtvlinderfeiten.

Jeroen Voogd

De eekhoorn (*Stauropus fagi*) is een kampioen in mimicry, jonge rupsen lijken op een mier en oudere rupsen op een schorpioen of eekhoorn.

Vaak wordt er door vlinderaars hoofdzakelijk aandacht besteed aan de vlinder zelf. Eigenlijk is dat niet logisch, want de meeste vlindersoorten brengen verreweg het grootste deel van hun leven door als rups. Vanuit de ontwikkeling bekeken is het dus eigenlijk beter om een vlindersoort te karakteriseren vanuit het stadium van de rups. Dat er maar weinig nachtvlinderaars zijn die zich met rupsen bezighouden, komt doordat het zoeken van rupsen

een tijdrovend karwei is en veel minder soorten oplevert dan bijvoorbeeld het vangen (met licht of stroop) van de vlinders zelf. En toch is dat jammer, niet alleen omdat de rupsen vaak ook heel erg bijzonder van vorm of kleur zijn, maar vooral omdat hier nog veel in te ontdekken valt. In deze nieuwe rubriek in Vlinders zal telkens een vlindersoort in een beeldverhaal besproken worden. In deze eerste aflevering vertellen we wat de lezer kan verwachten en waar de informatie vandaan komt.

Kennis is nodig

Wanneer je een vlindersoort wilt beschermen, is het van groot belang om de biologie van die soort goed te kennen. Naast gegevens over de verspreiding is het essentieel om inzicht te krijgen in de ecologie van soorten. Het is bijvoorbeeld

belangrijk om de waardplanten te kennen en inzicht te hebben in het verpopingsgedrag en het ei-afzetgedrag. Dat maakt dat veldwaarnemingen van rupsen minstens zo belangrijk zijn als de waarnemingen van de vlinders zelf, vooral als ook de waardplant vastgesteld kan worden.

Om nog meer kennis over de biologie te vergaren is het noodzakelijk om gevonden rupsen op te kweken; op die manier kan veel informatie over het gedrag verkregen worden. Een nadeel van de in het vrije veld gevonden rupsen is dat deze nogal eens geparasiteerd blijken te zijn door sluipwespen of sluipvliegen. Ook deze parasitoïden vormen een onderdeel van de biologie en ecologie van de vlinders; een correcte determinatie van de gastheer en de parasitoïden draagt bij in de kennis. Kennis over de gastheren van dergelijke parasitoïden is bijvoorbeeld belangrijk als men sluipwespen of -vliegen wil inzetten bij biologische bestrijding.

Kweken

Een andere veelgebruikte methode om kennis over de biologie van

Een korte impressie van de Nationale

Nachtvlinder'nacht van

afgelopen 1 juli heeft u

in de afgeleverde Vlinders

kunnen bekijken. In het

februari nummer zal een

uitgebreid verslag komen. Van

voet door hemers hebben

Van voet door hemers hebben

voet door hemers hebben

voet door hemers hebben

voet door hemers hebben

voet door hemers hebben

voet door hemers hebben

Hans Smeenk

soorten te verkrijgen is het vangen van vrouwtjes, deze eitjes te laten leggen en de rupsen die daaruit komen op te kweken. Op deze manier wordt ook inzicht verkregen in alle rupsenstadia. Bij veel soorten ziet de rups er bij iedere vervelling weer anders uit en soms verschilt zelfs het gedrag van jonge en oude rupsen. Daarnaast bestaat er meestal ook nog een grote variatie in kleur binnen een soort. Het is overigens belangrijk om te beseffen dat een kweek niet klakkeloos vertaald kan worden naar de vrije natuur. Wel geeft een kweek veel informatie over de 'mogelijkheden' van een soort, zoals geaccepteerde waardplanten in gevangenschap, en leert een kweek ons veel over gedragingen van rupsen. Allerlei details die buiten niet zomaar opvallen, kunnen in een kweek namelijk relatief gemakkelijk bekeken worden.

Beeldverhaal

Het ligt in de bedoeling om in de komende nummers van Vlinders een aantal nachtvlindersoorten met een opmerkelijke biologie in een beeldverhaal te behandelen. Het doel is, naast het laten zien van bijzondere beelden, ook de ecologie en biologie van de betreffende soort kort te behandelen. Maar, niet minder belangrijk, de foto's beelden ook altijd details uit die in de meeste boeken ontbreken of onbesproken blijven en dus bijdragen aan het ontsluiten van nieuwe kennis. Vaak zijn het bijzondere soorten of soorten met een bijzondere leefwijze. Voor de komende afleveringen staan in ieder geval de draak (*Harpyia milhauseri*), de eekhoorn (*Stauropus fagi*), de gewone silene-uil (*Hadena bicruris*) en de tweekleurige tandvlinder (*Leucodonta bicoloria*) op het programma. De eerste aflevering in het februari-nummer is echter ingeruimd voor de zwartvlek-winteruil (*Conistra rubiginosa*) Om alvast een indruk te geven van wat u te wachten staat, zijn van de genoemde soorten foto's afgedrukt. We hopen dat u verrast zult zijn door wat nachtvlinders te bieden hebben en dat u zult genieten van het beeldmateriaal.

De

(*Harpyia milhauseri*) doet zijn Nederlandse naam eer aan en opent de **keiharde cocon** op een wel heel bijzondere manier.

De rupsen van de

(*Leucodonta bicoloria*) laten de bladeren van hun waardplant als ze zich gaan verpoppen op een heel **vernuftige manier** op de grond vallen.

De

(*Conistra rubiginosa*) overwintert als vlinder en de wijfjes blijken in staat tot iets **wat geen man kan!**

De rupsen van de

(*Hadena bicruris*) zijn **perfect aangepast** om te leven van de zaden van allerlei anjerachtigen.

Standpunt van De Vlinderstichting over kweken

Het opkweken van rupsen en libellenlarven binnenshuis achten we verantwoord als de uitgekomen dieren snel weer worden losgelaten in de omgeving waar ze zijn verzameld.

draak

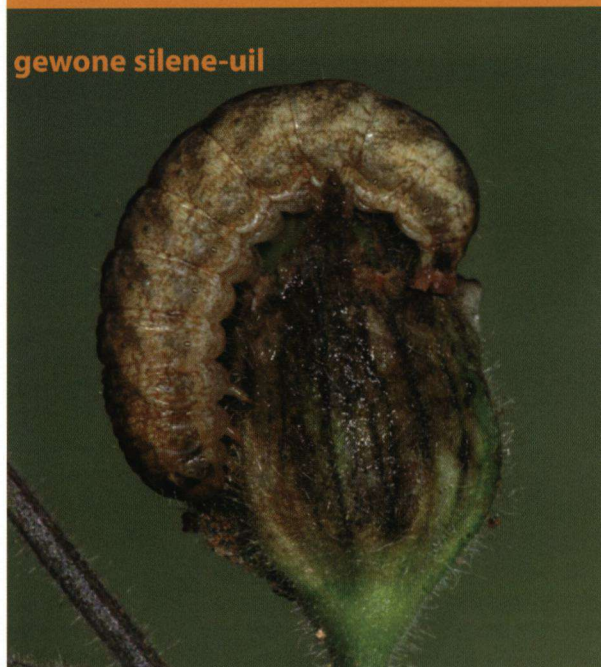
tweekleurige tandvlinder

zwartvlekwinteruil

gewone silene-uil

Jeroen Voogd

Jeroen Voogd

Jeroen Voogd

Jeroen Voogd